

Dosentti, yliopistonlehtori Jukka Viljanen, Tampereen yliopisto

Kansallisen ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelua koskeva seminaari- ja kuulemistilaisuus, 4. helmikuuta 2016, Säätytalo

Olin vastuullisena johtajana arvioimassa ensimmäistä kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa. Tampereen yliopiston tutkijaryhmään kuuluivat lisäkseni Pauli Rautiainen, Heta Heiskanen, Tarja Seppä ja Siina Raskulla.

Arviointiryhmä katsoi raportissaan, että seuraavaan ohjelmaan tarvitaan selkeitä painopistevalintoja ja yhteyttä hallitusohjelmaan. Julkaisimme Heta Heiskasen kanssa Helsingin sanomissa vieraskynä kirjoituksen kesällä 2014. (Viljanen-Heiskanen: **Ihmisoikeuksia pitää edistää myös Suomessa, HS 14.7.2014**), jossa pohdimme, miten ihmisoikeuspolitiikkaa tulisi kehittää. Tässä muutama keskeinen ajatus uuden toimintaohjelman valmisteluun:

Suomalaisen ihmisoikeuskeskustelun kehittäminen

On tärkeää, että ihmisoikeuskeskustelua käydään tähänastista laajemmalla piirillä. Kansalaisjärjestöille on annettava aito mahdollisuus vaikuttaa ihmisoikeuspolitiikan valintoihin. Keskustelun ihmisoikeuksista on lisäksi ulotettava kaikkeen viranomaistoimintaan eli myös valtioneuvoston ihmisoikeusvirkamiesverkoston ulkopuolelle. Tärkeää on, että keskusteluun osallistuvat valtioneuvoston lisäksi myös alue- ja paikallistason toimijat. Ihmisoikeuskoulutusta tarvitaan erityisesti siellä missä käytännössä ihmisoikeuksia toteutetaan, jotta yksittäiset julkista valtaa käyttävät osaavat tunnistaa ihmisoikeustilanteet. Ihmisoikeuskoulutus on toivottavasti yksi uuden ohjelman painopistealue.

Yhteys kansainväliseen valvontajärjestelmään elintärkeää

Kotimainen ihmisoikeuspolitiikka ei onnistu ilman, että meillä aktiivisesti seurataan kansainvälisten valvontaelinten tulkintakäytäntöä. Ihmisoikeuspolitiikan uskottavuus edellyttää, että kansallinen hallintokoneisto ja lainvalmistelusta vastaavat tahot tuntevat

erittäin hyvin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja muiden valvontaelinten ratkaisukäytäntöä ja korjaavat tarvittaessa kansallisen lainsäädännön puutteet ja saattavat säädökset yhteensopiviksi oikeuskäytännön kanssa. Tähän seurantaan on panostettava uudessa toimintaohjelmassa.

Yhteys budjettiin ja hallitusohjelmaan

Uuteen ohjelmaan pitää määritellä selkeät painopistealueet joihin kohdistetaan resursseja ja siten tehdään konkreettisia parannuksia esim. vanhusten hoitoon. Uuteen ohjelmaan tulee valita pitkän ajan ihmisoikeuslinjojen kanssa yhtenevät painopisteet ja niille on turvattava rahoitus. Valinnassa on tärkeää huomioida kansainvälisten valvontaelinten moitteet ja suomalaisten lainvalvojien esille nostamat epäkohdat.

Ihmisoikeustutkimukseen panostettava

Yliopistojen ja kansalaisjärjestöjen merkitys on tärkeä, kun tunnistetaan ihmisoikeuksien kipupisteitä. Laadukas ihmisoikeuskeskustelu edellyttää riittävää tutkimustietoa. Yliopistojen tekemää ihmisoikeustutkimusta varten tarvitaan rahoitusta. Ihmisoikeuskeskuksen tilaama selvitys kansallisen ihmisoikeustutkimuksen tilasta toivottavasti huomioidaan toimintaohjelman valmistelussa..

Jatkettava kansallisten ihmisoikeusrakenteiden kehittämistä

Yksi arviointimme viestimme oli, että ihmisoikeudet on otettava tosissaan. Heikot rakenteet kertovat siitä, että ihmisoikeuksiin ei suhtauduta riittävällä vakavuudella ja kunnianhimmolla. Hajanaiset ihmisoikeusrakenteet kaipaavat kipeästi muutosta. Ns Ihmisoikeustalon suunnittelua on jatkettava.